

Slotavond dialogen
Omgevingsplan
Leeuwarden – Buitengebied Zuid

18 oktober 2017
Grou

Gemeente Leeuwarden

RUIMTE
VOOR

ROMTE

Inleiding

Tijdens zeven dialogoavonden van 'Ruimte voor Romte' hebben we gesproken over wat u bezighoudt als het gaat over uw dagelijkse omgeving en de toekomst. Het waren stuk voor stuk levendige avonden die veel informatie hebben opgeleverd. Op woensdag 18 oktober was de slotavond waar we de belangrijkste opbrengsten presenteerden en doorpraatten over een aantal thema's.

Op het programma stonden een College Tour en een Lagerhuisdebat.

College Tour

Hoofdgast Anke Siegers gaf haar visie op samen besluiten en verantwoordelijkheid nemen door inwoners en de overheid. Anke Siegers is schrijver van 'de Nieuwe Route' en landelijk bij veel gemeenten betrokken bij het inrichten van een maatschappij waarin 'samensturing' met alle partijen gebruikelijk is.

Lagerhuis

U kon meedoen aan een Lagerhuisdebat over belangrijke thema's voor het Buitengebied Leeuwarden Zuid:

1. Kleinschalige versus grootschalige ontwikkelingen, op het gebied van bedrijvigheid, recreatie, landbouw en duurzame energie;
2. Leefbaarheid en voorzieningen in het buitengebied en ieders rol daarbij;
3. Minder regels en betutteling versus de wens voor meer bescherming van de unieke waarden van het gebied.

Presentatie Anke Siegers

Een aarzelend begin, van klassiek naar jazz: klassiek schrijft componist 'beleid', bij jazz vult iedere muzikant eigen inbreng in op basis van akkoordenschema. Veel meer ruimte voor ons mensen om zelf te beslissen en samen tot een harmonieus geheel te komen.

Democratie is moeilijker dan dictatuur: als iedereen wat inbrengt en iemand anders maakt daar een geheel, van zijn allen ontevreden. De grootste gemene deler is van iemand.

Quote van Jan Rotmans: we leven niet in een tijdperk van transitie maar in een transitie van tijdperk. Laatste grote transitie was de industriële revolutie. Transities duren 10 – 20 jaar.

- het weefsel van de samenleving verandert
- de structuur van de economie verandert
- er is sprake van disruptieve technologische doorbraken (bijv. 3D-printer: zijn betere hartkleppen voor een sporter doping of niet?)

Creatieve mensen kunnen doorbraak veroorzaken. Conflicten tussen de bestaande en nieuwe orde ontstaan. Paniek hoort erbij: eerst alles afbreken voor een nieuwe orde ontstaat (transformeren; bv. rupsje nooitgenoeg).

Rode draad is dat mensen niet meer willen dat anderen voor hen besluiten. Mensen willen eigenaarschap en regie.

Eigenaarschap is niet locatie gebonden maar heeft te maken met betrokkenheid. (bijv. Sionsberg).

Niemand wil de tuin van de gemeente schoffelen: van systeemwaarden (kosten/baten/doelmatigheid) naar menswaarden (aandacht/tijd/vertrouwen/ruimte/keuzes).

Vertrouwen begint met geven, later zien of iemand het waard was.

Kaders stellen: jazz heeft geen kaders maar schema. Oud is idee-inbreng-uitwerking- beslissing en nieuw is praten met elkaar en samen tot een besluit komen. Er is ruimte voor solo en improvisatie.

Burgers gaan het niet alleen doen. De gemeente moet organiseren en zorgen dat iedereen meedoet. Niet alleen betrokkenen maar echt allemaal.

Vragen uit de zaal

Gerard van der Veer coördineert, vragen zijn aan Anke.

Opmerking 1

Er zijn een paar avonden geweest, gemeente heeft geen kaders aangegeven. We praten maar voelen ons geen eigenaar. (aanwezigen herkennen dit).

Anke Siegers

Er zijn maar weinig gemeenten die dit aandurven, we willen dit graag.

Cécile Wagstaff

We willen eerst met burgers in gesprek en te weten komen wat in de kaders moet. Op basis van de opbrengst van deze avonden gaan we kaders opstellen. Dit is onze oefening: met mensen om tafel om kaders te maken.

Anke

Dit zijn de financiële, wettelijke en demografische kaders. De gemeente heeft de mensen vooral geïnformeerd.

Gerard

De ideale lijn is net geschetst, maar er zijn maar weinig mensen hier. Hoe krijg je iedereen mee?

Anke

Het voorliggend probleem is een veilig thema. Als het over iets groots gaat (kerncentrale in het dorp) is de directe impact en betrokkenheid veel groter. Dan doet iedereen wel mee. Mensen moeten weten welke invloed een omgevingsplan op hen heeft. Misschien is dit te veilig thema voor een pilot. Bij het insteken van een nieuwe route moet je beginnen met een thema

wat mensen echt raakt. het gaat over de diepte, niet over aantallen.

Opmerking 2

Hoe kun je in het dagelijks leven oefenen met dit soort besluitvorming?

Anke

Op gezinsniveau: beslissingen bij familieberaad. Kinderen medeverantwoordelijk maken voor dingen in de familie omgeving.

Henk Deinum

Voorbeeld Wirdum: Plan voor de Zon maakt zonneparken mogelijk. Initiatiefnemer komt met plan voor groot zonneveld. Dorp is tegen. Nu om tafel met alle partijen om tot een goed en gedragen plan te komen. Want over nut en noodzaak energietransitie zijn we het wel eens.

Opmerking 3

Fantastisch, die nieuwe route, maar als je wat wilt bij de gemeente moet je een ambtenaar 3.0 krijgen en meestal treft je 1.0. Ze durven geen risico te nemen. Ambtenaren moeten veranderen.

Anke

Interessante opmerking. Bij een andere gemeente was ik betrokken bij de transitie van het sociaal domein. De gemeentesecretaris zag analogieën met andere afdelingen en begon ook daar met transitie. Het is een curve van innovatie. Een leerproces voor de hele organisatie. Misschien kan niet iedereen daarin mee.

Gerard

Bij het Sionsberg-project waren 2300 mensen betrokken. Hoe ga je met iedereen om tafel?

Anke

Dat was een organisch proces. Er was een urgentie tot verandering. Vanuit een gesprek werden belangengroepen aangezocht. Er ontstond een systeem via life stream, waardoor iedereen alles kon volgen. De buitencirkel gaf informatie aan hun vertegenwoordigers in de binnencirkel aan tafel.

Opmerking 4

Mooie voorbeelden, maar al die transities ontstaan uit frustratie. Kan het ook vanuit veiligheid?

Anke

Nee, zo start een organische transitie niet. Het begint altijd met een klein groepje die de rest 'besmet'.

Gerard

Gemeente Leeuwarden heeft deze pilot gestart in overleg met Den Haag.

Anke

Dat kan ook, maar zorg dat mensen zich betrokken gaan voelen.

Opmerking 5

Samenwerken in een proces klinkt goed, maar de samenleving wordt steeds individueler. Iedereen trekt zich terug via zijn digitale kanaal.

Anke

Nee, de samenleving wordt veel socialer: digitaal wordt constant gecommuniceerd. Digitaal stemmen is geen optie, daarvoor is echt een dialoog nodig. Digitaal communiceren is allen reageren op een voorgaand bericht.

Opmerking 6

Reduzum heeft al tijden een 10-jaren plan, opgesteld door de dorpsbevolking aan de keukentafel. Dat werkt prima. Op basis van dat plan vraagt het dorp de gemeente te faciliteren. De windmolen problematiek kan de gemeente niks aan doen, dat is de provincie. Gemeente steunt dorp daarbij. Van belang voor betrokkenheid is volledige openheid van zaken en een goede communicatie met elkaar.

vraag:

Bij het Sionsberg-project heb je een plan waar iedereen blij van wordt. Bij een windmolen zal iemand overlast blijvend ervaren. Hoe ga je daar mee om?

Anke

Conflicten zijn nooit zwart-wit. Samen moet je zoeken naar belangen. Oplossingen zijn nooit alleen A of B. Door te blijven praten en naar iedereen te luisteren kom je op oplossingen die buiten gebaande wegen liggen. Blijven luisteren.

Gerard

Op deze avonden steeds tegenstelling landbouw – natuurwaarden.

Anke

Is dat een tegenstelling? Zijn er meer opties? Belangen inventariseren en niet in tegenstellingen denken. Belangrijk is een goede voorbereiding. Begrip 'natuur-inclusieve landbouw' had uitgelegd moeten worden. Bij organisatie altijd nadenken over wat men nodig heeft om mee te kunnen denken. Informatie volledig maken.

PAUZE**Presentatie**

Cécile Wagstaff van de gemeente Leeuwarden over de opbrengst van de 7 dialoogavonden met de dorpen en de belangengroepen. Ruimte en landschappelijke inrichting zijn belangrijkste waarden, naast de leefbaarheid in de dorpen. Energie is een doorlopend thema, net als verzelfstandiging van de dorpen (eigenbestuur).

Debat

Raadsleden debatteren alleen mee bij stelling 3. Voorafgaand aan debat stemming eens/oneens terzake stelling.

Stelling 1

Gemeente moet niet meewerken aan grootschalige ontwikkelingen in buitengebied. Uitkomst van de stemming eens/groene kaart en oneens/rode kaart: voornamelijk 'oneens'.

mw. I. Abelskamp (Sa Natuurlijk)

Hangt van initiatief af. iets wat landschap vernietigt (industrie, wegen) niet aan meewerken. Grootschalige ecologische projecten (voedselbossen) wel.

hr. v.d. Meulen (DB Reduzum)

Gemeente moet wel meewerken, al is het maar voor de benodigde financiële steun en overzicht projecten. Bijv. bij recreatieve ontwikkelingen (camping, water). Bij Reduzum liever kleinschalig, maar hangt af van de beschikbare ruimte en wat mogelijk is.

hr. P. Kalsbeek (melkveehouder en voorzitter LTO)

Voederbossen voor koeien is te kleinschalig voor ons. Wij zijn super efficiënt ingericht, inclusief natuurbehoud. Wij hebben veel hoogwaardige producten (export). Onze grond is te duur voor dergelijke initiatieven.

mw. H. Wolbers

In de hele gemeente eenzelfde initiatief (bijvoorbeeld vervangen bruggen, asfalt) kan grootschalig worden gedaan in verband met kostenbesparing.

Gerard

En grootschalige ontwikkelingen? We willen rust en ruimte?

mw. Wolbers

Dan kleinschalig, want dan hou je de werkgelegenheid in eigen dorp.

hr. P. van Kempen (Melkveehouders Vakbond, Reduzum)

Niet eens met PB. Lijfspreuk van vakbond is 'het draait om het inkomen'. |Planologische invloed moet verantwoordelijkheid van individu zijn. De boer wil verdienen in de schaal waarop hij boert. Het Friese veenweidelandschap kent het beste gewas: gras. De beste conversie van gras naar melk is via de koe. Als je wat wilt moet je eigenaar zijn van je gronden. Zelf ermee verdienen. Rentabiliteit gaat niet boven landschap.

hr. Sj. Hofstee (PB Friens, op eigen titel)

Wat is grootschalig? Waarom moet een gemeente per sé meewerken? Je legt jezelf dan teveel vast. Er zijn 6 boeren in Friens met ieder een eigen mening over bedrijfsvoering. Als we samen wat willen moeten we daar uit kunnen komen., Niet vastleggen, maar per keer bezien hoe we het aanpakken.

Gerard

We spreken steeds over tegenstelling boeren en landschap. Anke leert ons niet in die tegenstelling te denken. Komen we daar uit?

hr. Sj. Hofstee

Natuurinclusieve landbouw is een vaag begrip. De

gemeente heeft geen duidelijk beeld bij die term en kan deze beter niet meer gebruiken

hr. Kalsbeek

Alles reageert om onderbuikgevoelens. We moeten er wat op vinden. de gemeente heeft niet zoveel inbreng. De kaders worden gemaakt in Brussel en Den Haag, De landbouw had meer PR moeten bedrijven, bijvoorbeeld weidevogel convenant. Niet in hokjes biologisch / niet-biologisch boeren denken. We moeten de landschapsverandering uitleggen. De schaalvergroting is nodig voor het gezinsinkomen van de boeren. Landbouwproducten zijn steeds goedkoper geworden.

Stelling 2

Het op peil houden van de leefbaarheid in de dorpen is verantwoording van bewoners zelf.
stemming: voornamelijk 'eens'

hr. S. v.d. Meulen, Grou

Niet mee eens: de leefbaarheid van burgers op niveau houden moet samen met de overheid. Die heeft een vliegwielfunctie. Burgerinitiatief en burgerparticipatie worden toegejuicht, maar overheid is er niet klaar voor. De leefbaarheid hier in Grou is goed, maar niet zo goed georganiseerd als Reduzum. Andere samenstelling (veel forenzen).

hr. Cornelissen (lid PvdA, vz PB Jirnsum op persoonlijke titel)

We leven in een wereldeconomie. Voorzieningen worden centraal bepaald (bijvoorbeeld pin automaten). De overheid is nodig om voorzieningen op lokaal niveau te houden door middel van lobby of ondersteuning.

Gerard

Kan dorp zelf ook wat doen, b.v. inkopen in eigen winkel?

hr. Sj. Hofstee

Jeugd trekt weg, gemeente kan woningbouw in dorpen stimuleren.

Gerard

Hoe doet Reduzum dat?

hr. Otto Van der Meulen, DB Reduzum

Wij hebben een woononderzoek gehouden. Zelf kavels voor de jeugd georganiseerd en zijn in gesprek met Elkien, ook over woningen voor ouderen. Elkien heeft convenant met grotere kernen (Leeuwarden, Stiens) maar wij willen ook. Deze cultuur leeft al in Reduzum sinds de jaren 1980. Daar waren toen mensen met een visie. Wij gaan daarmee door. Blijven proberen.

hr. Hofstee (PB Friens, op eigen titel)

Een van de verantwoordelijkheden van een gemeente is de aanjaagfunctie. Ze moet faciliteren. Gemeente kan bemiddelen bij aanbieders. Bewoners willen de gemeente aan hun kant.

hr. H. Vellinga (Stichting Dorpsmolen, Reduzum)

Tiiden hawwe tiiden: dorp heeft een school gebouwd met ruimte voor dokter en bibliotheek. beide zijn verdwenen. Leefbaarheid kun je alleen vasthouden binnen je eigen vermogen. Leefbaarheid is je goed voelen in eigen dorp. Mensen bij elkaar betrekken, zorg voor elkaar en een goede communicatie onderling. Kan een dorp zelf, gemeente hoeft dat niet te doen. Het zit 'm niet in de stenen, het zit 'm in elkaar.

hr. D. van Gorkum (PKN Reduzum)

Eens en oneens is niet helemaal goed, de mensen willen iets en de gemeente moet luisteren, De gemeente moet nog leren, de transitie is nog niet doorgevoerd. Gerichte vragen uit de gemeenschap faciliteren. De gemeente is verantwoordelijk voor onze gezamenlijke leefbaarheid.

Stelling 3

minder regels van de gemeente bij initiatieven
stemming: unaniem eens

hr. H. de Haan (raadslid PvdA)

Het moet gaan om de juiste regels of afspraken, niet om meer of minder.

A. Meinderts (raadslid CDA)

Veel idealer als er geen regels zijn, partijen komen er samen uit. Geen moeite met minder grote rol voor de raad en voorstander van omgevingswet-idee.

hr. Van der Meulen (Grou)

Wat zijn goede regels? Buiten de box denken. Aanbestedingsregels opstellen is zinvol. De Mienskip moet met een bescheiden budget aan de slag. Pilotprojecten doen: loslaten en dan toetsen. Hangt af van enthousiasme van burger.

mw. H. Tjeerdsma (raadslid D66)

Raad zal het moeilijk vinden, dat is haar aard. de burger wil graag regels, zeker bij evenementen (bijvoorbeeld Groene Ster). Als er geen regels zijn, kan niet eindeloos geprocedeerd worden tegen een besluit. Via mediation zou je er uit moeten komen. Als wij regels stellen 'geen zware industrie en geen grootschalige landbouw' dan gaat dat knellen. Dat werkt niet, zie Brabant (varkensflats).

hr. Cornelissen

Bij minder regels ook accepteren dat het niet gaat zoals je wilt. Geen lange procedures meer.

hr. H. de Haan (raadslid PvdA)

Regels zijn opgesteld om zwakkeren te beschermen. Die bescherming valt dan weg. Kritisch zijn bij afschaffen van regels.

Gerard

In een omgevingsplan mag je zelf regels opstellen.

hr. J. de Visser (raadslid PvdA)

Dat is mooi, maar als de belangen van een 'zwakke' groep wordt aangetast kunnen ze niks. De overheid moet dat beschermen.

hr. H. van Rheenen (ChristenUnie)

We moeten loslaten maar nadenken over de toekomst. Een dorp kent een eigen cultuur. Kaders moet je zien als schuivende panelen. Durven experimenteren

hr. Kalsbeek (melkveehouder)

Eens met hr. De Visser: als regels afgeschaft worden, bijvoorbeeld de Geurverordening, dan heeft een kleine groep een probleem. Daar is nu, door regels, bescherming voor.

hr. Van Kempen

Politiek wil wel verantwoording nemen voor kaders. We hebben Europese en nationale wetten en Arbo en Veiligheidswetten. Dat moet het uitgangspunt zijn. Maar

geen lokale verordeningen meer (zoals in Brabant), dat is lokaal hobbyisme. Burgers zijn goed in staat om met de bestaande kaders om te gaan.

Opmerking dhr Van Rheenen

We hebben het hier over de Omgevingswet, niet over andere wetgeving. De verhouding in dorpen ligt subtiel. Hier moet gemeente (dorpsmanager) rekening mee houden en op tijd ingrijpen.

mw. Abelskamp (Sa Natuerlik)

Veel regels worden ook gebruikt, b.v. aansprakelijkheidstelling van gemeenten bij ongevallen. Regels worden dan gemaakt o.b.v. incidenten. Creativiteit is nodig in een veranderende omgeving. Soms moet dat buiten regels om in een experiment om te laten zien dat het kan.

hr. Van Kempen

Dan moet je ook eigenaar worden van het idee.

mw. Abelskamp

Als je ergens een recht vraagt, dan is het ook eigen verantwoording.

mw. Wolbers (Jirnsum)

Iedereen moet een stem hebben, niet alleen de schreeuwers. Iedereen heeft evenveel recht op een gesprek.

hr. H. de Haan (raadslid PvdA)

Binnen de Omgevingswet moeten we een gesprek aan gaan over wat we belangrijk vinden, dus beschermen van die belangen en waarden (bijvoorbeeld Open ruimte) en dat in regels vastleggen. Samen zoeken naar ruimte binnen het omgevingsplan.

hr. S. vd Meulen

Shared space i.p.v. verkeersborden is goed voorbeeld van hoe het kan zonder regels. Het vertrouwen geven en dan zien of het werkt.

Einde debat

Anke Siegers geeft ons mee:

- geen debat maar dialoog
  - geen verantwoordelijkheid maar eigenschappen
  - geen tegenstelling maar gezamenlijke belangen
  - geen algemene zaak maar kwesties
  - geen verlies/win maar win/win
  - niet 'namens' spreken maar op eigen titel
- Er was deze avond duidelijk sprake van een dialoog.

- klein maar zuiver starten en ervaring opdoen
- haal kennis in huis t.b.v. ervaring
- proces op basis van gelijkwaardigheid faciliteren
- onafhankelijke en deskundige begeleiding organiseren

nodig is:

- goede informatie voor iedereen
- veiligheid
- allen betrekken

kaders zijn kwesties en niet algemeen

Investeer in goede begeleiding, voorkom teleurstellingen bij de burgers. De verhouding burger-overheid moet ontspannen zijn. Samen vormen we de gemeenschap en daarbij hebben burgers en gemeenten ieder een eigen rol.

Wethouder Deinum

Anke heeft het mooi samengevat. Het is trial and error. In de jaren '70 was de campagne 'mooi Friesland, houden zo'. Dat willen we ook, maar wel met oog voor ontwikkelingen.

De tegenstelling tussen overheid en burger is raar: we doen het samen. Denk aan industriële en toeristische initiatieven. Open gesprekken houden, zoals in Reduzum.

Met deze pilot neemt gemeente Leeuwarden een grote stap, ze zoekt vanuit de organisatie contact met de burgers. Samenwerking met de dorpen ten tijde van de samenvoeging in 2014 resulteert in een voortgang van die samenwerking op basis van de wensen uit de dorpen. Samen kunnen we het buitengebied mooier maken.

Planning Cécile Wagstaff geeft aan dat: conceptversie kaders na verkiezingen ter besluit in de raad komt, voorjaar 2018.

RUIMTE
VOOR

ROMTE

Gemeente **Leeuwarden**

